

SIDE 3: MENINGER

Kronikk og debatt
side 20 og 21

Vi hører ofte at økonomenes verktøy er «nøytrale».

Objektivitet?

Erik S. Reinert
KRON OG MYNT

Når vi betrakter noe fra en bestemt synsvinkel, får vi et synspunkt eller en mening. På engelsk blir det enda klarere: et «viewpoint» gir et «point of view». Ser man Oslo Rådhus fra borggården, får man et helt annet inntrykk av bygget enn dersom man ser det fra sjøsiden.

Er et av disse synspunktene mer «objektivt» enn det andre? Selvfølgelig ikke – et mer objektivt inntrykk av rådhuset får man ved å ha sett det fra flest mulig vinkler, inkludert arkitekttegninger og flyfoto.

Det forholder seg noe annerledes med økonomifagets objektivitet. Her er det ofte én synsvinkel som blir dominerende. Synet på internasjonal handel, for eksempel, er filtrert gjennom en handelsteori der den internasjonale økonomien i utgangspunktet fremstilles som et bytte av arbeidstimer som alle er kvalitativt like. Betraktet gjennom disse brillene vil internasjonal handel jevne ut inntektsforskjeller mellom land. At teorien siden setter til kapital, endrer ikke denne «likhetsforutsetningen».

Sett nå at vi får en globalisering uten noen handelshindringer, slik at internasjonal handel blir som innenlands handel. Hva ville vi da mene om inntektsforskjeller? Etter mitt syn vil én vinkling være at vi ser samfunnet som et økonomisk hierarki. Statens lønnsstrinn representerer et slikt hierarki, der lønnsstrinn 92, selv i Norge med våre relativt små ulikheter, ligger på fem ganger inntektsnivået til de laveste lønnsstrinnene.

Personlig har jeg alltid hatt et litt pussig problem med å forene eksistensen av Statens Lønnsregulativ med Ricardos handelsteori. Denne handelsteorien, som vår økonomiske verdensordning i dag bygger på i praksis, starter på et vis med å definere bort hierarkier ved å betrakte alle arbeidstimer og alle økonomiske sysler som like og likeverdige. For meg har det syntet opplagt at et land kunne ha sitt «komparative fortrinn» i aktiviteter med lønnsstrinn 6 til 10, mens andre kunne spesialisere seg på aktiviteter i lønnsstrinn 50 og oppover, og at ulempe ved å være nederst i hierarkiet langt overskygger de små, statiske handelsgevinstene Ricardo forespeiler oss.

Vi skjønner alle at rengjøringshjelpen ikke kan utdanne eller investere seg oppover i lønnsstrinn uten å skifte jobb. Denne spesifikke jobben gir ikke uttelling for utdanning eller andre investeringer, han eller hun må skifte «komparativt fortrinn». Så også med nasjoner. David Ricardos handelsteori ble til i

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS KNUGUNN@ONLINE.NO

en periode da England hadde et håp om å forbli verdens eneste industrialiserte land. Protestene mot denne teorien fra land som USA som ville beskytte sin egen industri, slik England hadde gjort i 350 år, tok ofte nettopp utgangspunkt i verden som et økonomisk hierarki. Josvas bok 9:23 var et yndet bibelsted i denne sammenhengen, der en av Israels stammer blir forbannet av Herren til å hugge ved og bære vann i arbeidsdeling mellom stammene.

Amerikanerne mente Ricardos handelsteori var noe engelskmennene hadde funnet på for at andre land skulle slå seg til ro som vedhuggere og vannbærere (les: leverandører av råvarer) til den engelske industrinasjonen, mens England selv bevarte et monopol på industriell og teknologisk kompetanse.

Når dagens økonomer råder sine egne barn, overser de også Ricardo på dette punktet: de anbefaler dem neppe å spesialisere seg etter et komparativt fortrinn i gulvvaske fordi «faktorprisutjevningen» er rundt hjørnet. På det nasjonale nivå hevder imidlertid et nokså uni-

sont kor av økonomer at det ikke spiller noen rolle hva landet produserer, bare vi kan betale for importen: her finner vi «næringsnøytralitet» og komparative fortrinn i tråd med standardteorien.

Vi hører ofte at økonomenes verktøy, matematiske og andre, er «nøytrale». Nietzsches har en god diskusjon av problematikken rundt dette i «Moralens Genealogi». Han hevder at mennesket er konstruert slik at vi ikke kan observere uten at vi samtidig gjør oss opp en mening om det vi ser. Det nytter ikke å se på rådhuset og late som man ikke gjør seg opp en mening. Begrenser vi for eksempel ståstedet til rådhusets borggård og Ricardos vinkling på internasjonal handel, vil dette skape en slags «falsk objektivitet» (mine ord) fordi dette bare er én av mange vinkler man trenger for å skape en «ekte» objektivitet.

«... jo flere ulike øyne vi tar i bruk for en og samme ting, jo fullstendigere blir vårt begrep, vår objektivitet, om denne saken,» sier Nietzsche. Her svikter dagens økonomifag og internasjonale politikk, som lar WTO-forhandlingene med fattige land og vår egen næringspolitikk rulle skråsikkert videre på et ensidig og meget tynt vitenskapelig grunnlag.

Erik S. Reinert, siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS)
ESR@nifo.no

Økonomen Peder Martin Lysestøl, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen og Heikki Holmås skriver onsdager i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.ekonominettverket.no.

PÅ TEPPE

Stengsler

Limmannen» slo til igjen, forteller **sb.no**. Tolv dører i Sandefjord ble limt igjen natt til i går. I fjor høst slo den såkalte limmannen til mot 22 dører.

Agurknytt

«Saksøker apekatt», melder VG, etter at en stakkars koreansk turist ble frastjålet solbrillene sine. Apen kan nå vente seg et søksmål fra solbrilleeieren.

Dagens

Glemt agurk

På grunn av en feil ble ikke gårdsdagens agurknytt med. For interesserte vil vi bote på glippen med å iallfall trykke bildet til saken.

Gårdsdagens

Sykelig rik?

«Det er utmattende å være fabelaktig», uttaler **Victoria Beckham** i dokumentaren om hennes ankomst til Amerika.

Dermed skulle munnhullet «det er bedre å være rik og frisk enn fattig og syk» være tilbakevist, en gang for alle

Mangfold

Siv Jensen reagerer på Ap-politikerens bekymring over kvinner som velger å være hjemme. «Jeg vil ikke ha et A4-samfunn, men mangfold», sier Jensen til Dagens Næringsliv.

Hvorvidt hun også sikter til etnisk mangfold, vites ikke.

Skrypepaven

Lars Sponheim synes ingenting om at regjeringa skryster av gjeninnføringa av differensiert arbeidsgiveravgift.

Sponheim er som kjent ingen skrypepave.